

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פלייליים

ע"פ 4383/06

ע"פ 9484/06

בפני: כבוד המשנה לנשיאה א' ריבלין
כבוד השופטת א' חיות
כבוד השופט ח' מלצר

המערער בע"פ 4383/06: יוסף דנינו

המערערת בע"פ 9484/06: רוזה דהן

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעורים על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בחיפה מיום 3.10.06 ב-ת"פ 304/03 שניתן על ידי כבוד השופטים: א' רזי, ב' בר-זיו וי' אלרון

תאריכי הישיבות: כ"ט בטבת התשס"ח (07.01.08)
י"ז בתמוז התשס"ט (09.07.09)

בשם המערער בע"פ 4383/06: עו"ד תומר אורינוב

בשם המערערת בע"פ 9484/06: עו"ד מירב נוסבוים

בשם המשיבה: עו"ד זיו אריאלי

פסק-דין

השופט ח' מלצר:

1. לפנינו שני ערעורים, שנשמעו יחדיו, על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בחיפה (כב' השופטים: א' רזי (אב"ד), ב' בר-זיו וי' אלרון), שבגדרו הורשעו המערערים כמבצעים בצוותא של עבירת רצח, לפי סעיף 300(א)(2), בצירוף סעיף 29 לחוק

העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין). על המערערים נגזר עונש של מאסר עולם. הערעורים מכוונים נגד הכרעת הדין.

הנתונים הרלבנטיים לערעורים יובאו להלן.

ההליכים בבית המשפט המחוזי ופסק הדין שבבסיס הערעור

2. המערער ב-ע"פ 4383/06 (להלן: דנינו) והמערערת ב-ע"פ 9484/06 (להלן: דהן) היו בני זוג, מכורים לסמים. בכתב אישום שהוגש נגדם נטען כי הגיעו בערכו של יום 12.7.03 לדירתו של עומר יאגורי ז"ל (להלן גם: המנוח) בחיפה, שם התגורר באותו זמן אף יוסף חצרוני (להלן: חצרוני). המערערים ביקשו מן המנוח שייתן להם סמים, אך הלה סירב והם עזבו את המקום. לאחר דברים אלה, כך נטען, קשרו המערערים קשר לרצוח את המנוח. למחרת בבוקר הגיעו המערערים לביתו של המנוח ופתחו את דלת הכניסה בבעיטה. כשראה אותם המנוח הוא נטל מקל להגן על עצמו מפניהם, אולם דנינו הוציא את המקל מידו והחל לאחוז בו כדי להתגבר על התנגדותו. דנינו ביקש וקיבל על פי הנטען מן המערערת כלי משחית, שבאמצעותם דקר את המנוח פעם אחר פעם בבית החזה, בגב, בגפיים ובראש וזאת על מנת להמיתו. לאחר שדנינו חדל לדקור את המנוח, נטלה דהן כלי חד והחלה אף היא לדקור את המנוח. בתום הדקירות, 85 במספר, בדקה דהן את הדופק בצווארו של המנוח על מנת לוודא שהוא מת. כשהתברר לה שהוא עודנו חי, נטל דנינו חבל, כרך אותו סביב צווארו של המנוח, חנק אותו ושיסף את גרונו. המנוח מת לבסוף מנזקים חמורים ללבו ולריאותיו. לאחר שהמיתו את המנוח, פנתה דהן לחצרוני ואמרה לו (כך בכתב האישום) כי יש לחסל גם אותו, אך הלה התחנן על חייו והמערערים נמלכו בדעתם. כיוון שבגדיו של דנינו הוכתמו בדמו של המנוח הוא החליפם בבגדים שמצא בדירת המנוח, ארז את בגדיו שלו בשקית ואותה זרק מחוץ לדירה. חצרוני הלך למרכז הטיפול בנפגעי סמים, כשהמערערים עמו. הוא נכנס לבדו למרכז, שם טופל וסיפר על כך שהמערערים רצחו את המנוח, ואז הגיעה המשטרה ועצרה את המערערים.

3. הראיות העיקריות, שעליהן ביקשה המדינה להסתמך להוכחת האמור בכתב האישום, היו הודעותיהם במשטרה של דהן וחצרוני ועדויותיהם בבית המשפט. דהן, בתמצית, אישרה כי הגיעה עם דנינו לזירת האירוע, לאחר שהלה הודיע לה כי בכוונתו לרצוח את המנוח, ראתה את דנינו דוקר את המנוח לבדו, אך טענה שהכל נעשה בלא שיתוף פעולה מצדה ושלא על דעתה. חצרוני טען אף הוא, כי דנינו ודהן היו שניהם בזירת האירוע, אך הוסיף וגרס כי גם דהן דקרה את המנוח. יצוין כי דנינו מצדו הכחיש

כל מעורבות באירוע שהביא למותו של המנוח, וטען כי הגיע לדירת המנוח רק לאחר שהלה הומת. כן יצוין כי המדינה ביקשה להסתמך גם על ראיות חיצוניות, דוגמת עדויות עובדי המרכז לטיפול נפגעי סמים שפגשו בחצרוני ובמעוררים לאחר האירוע, וחוות דעת שונות של מומחים, לרבות בעניין טביעות רגל שנלקחו בדירת המנוח ותאמו את נעליו המגואלות בדם של דנינו, שנמצאו על רגליו בעת מעצרו, כמו גם טיפות מדמו של המנוח, שנמצאו על בגדים שונים של דנינו ודהן.

נרחיב עתה מעט בפירוט גרסאותיהם של דהן, חצרוני ודנינו, שהיוו את הבסיס להרשעה.

4. דהן מסרה לאחר מעצרה מספר הודעות, שהיו שונות זו מזו, תחילתן בהכחשה כללית וסופן בגירסה מפורטת (ת/102, שנמסרה ארבעה ימים לאחר האירוע), שעל עיקריה נסמך בית המשפט המחוזי בהכרעת הדין. בהתאם לגירסה זו, דנינו אמר לה כי הוא חייב "להוריד" את המנוח (במובן "לרצוח", כהסברה של דהן), שכן המנוח "השפיל" את דנינו בכך שלא הסכים לתת לו סמים לבקשתו. דהן אמרה לדנינו כי איננה מעוניינת לקחת חלק ברצח, אך דנינו איים עליה ולפיכך היא הלכה עם דנינו לביתם של המנוח וחצרוני, ולאחר כניסתם המנוח הכה אותה, לדבריה. דנינו הודיע למנוח עם בואו ש"הגיע מלאך המוות", נטל דוקרן שמצא במקום, הפיל את המנוח לרצפה ודקר אותו כ-80 דקירות. דהן מצדה דחקה, לדבריה, בדנינו שלא לרצוח את המנוח, ולא ביצעה פעולה אקטיבית של שיתוף פעולה עם דנינו, גם כאשר הלה ביקש ממנה לבצע "וידוא הריגה" במנוח. לאחר שדנינו סיים להמית את המנוח הוא הלך להתקלח ולבש בגדים של המנוח, חלף בגדיו שלו, שהתלכלכו בדמו של המנוח. בסיום הודעתה, ולאחר שנאמר לה כי חצרוני תיאר את הדברים בדרך "קצת אחרת", היא הוסיפה שחצרוני "שותף" והזריק למנוח אוויר ללב. כן היא ביקשה להסביר סימני דם שנראה היה כי יש עליה בכך שהיא לקחה את מכנסיו של דנינו כדי לכבס אותם.

בעדותה במשפט חזרה דהן על עיקרי הודעתה האמורה במשטרה, והסבירה את ההבדלים בין גרסאותיה השונות. בין הפרטים שהוסיפה לראשונה היה כי היא ביצעה "וידוא הריגה" במנוח בדרך של הצבת רגלו על פניה, גילתה במעמד זה כי יש לו דופק, שאז השלים דנינו את המתתו. כן העידה דהן שכאשר היתה בת 14 – המנוח אנס אותה, אולם בחלוף הזמן היא "שכחה את זה" והם היו ביחסים טובים.

בדיון שלאחר סיום עדותה, הודיעה דהן לבית המשפט לפתע כי גרסתה הקודמת איננה אמת, וכי האמת הינה שהיא וחצרוני רצחו יחד את המנוח, בעוד שדנינו

– כגירסתו במשפט – הגיע למקום רק בתום האירוע. ברם בדיון שלישי במספר, כשלושה חודשים מאוחר יותר, שבה דהן והודיעה כי גרסתה הראשונה היא הנכונה, כי ההכחשה היתה פועל של פחד שלה מדינינו, המשולב באהבה אליו, ודרישת דנינו כי תשנה את עדותה. דהן חזרה אז לבקשת בא-כוח המדינה על תיאור האירוע, באופן הדומה למדי לגירסתה במשטרה (ת/102) ולעדוּתה הראשונה.

5. חצרוני טען אף הוא בחקירתו במשטרה (ת/27) כי דנינו ודהן הגיעו יחדיו לדירת המנוח, לאחר שהיו שם גם בערב הקודם. בין המנוח לבין דנינו התפתחה לדבריו תגרה, המנוח הופל על ידי דנינו ארצה ולאחר מכן דנינו דקר אותו בסכין ובמברג, חנק אותו ושיסף את גרונו. על פי טענת חצרוני, גם דהן – שהוגדרה על-ידו כ"דומיננטית" – נטלה חלק בגרימת מותו של המנוח, הן בהבאת הכלים ששימשו למעשה ההמתה ובמסירתם לדנינו, לבקשתו, הן בדקירת המנוח, לאחר שדנינו עייף מלדוקרו, והן במעשים שונים על מנת לוודא את ההריגה. בתום האירוע הלך דנינו להתקלח, לבש בגדים של המנוח, ונתן לחצרוני שקית עם הבגדים המגואלים בדם על מנת שהוא יזרוק אותם, דבר שחצרוני עשה בסמוך לדירה. משם הלכו השלושה למרכז המטופלים בסמים, שם דיווח חצרוני לאנשי המקום את שאירע, ודנינו ודהן נעצרו.

בעדותו בבית המשפט המעיט חצרוני מחלקה של דהן באירוע, לעומת התיאורים שמסר בחקירתו במשטרה. הוא טען כי רק דנינו דקר, ודהן סייעה לו בלבד – בהבאת כלים חדים לדקירה ובביצוע "וידוא הריגה" במנוח פעמיים. כאשר בא-כוח המדינה שאל לפשר הסתירה, חצרוני טען כי הוא לא זוכר אם דהן דקרה את המנוח, כיוון שהוא לא הסתכל על הניצים באותם רגעים. בעקבות זאת הוכרז חצרוני עד עוין והודעתו במשטרה הוגשה כראיה. לאחר הגשת ההודעה הבהיר חצרוני כי מה שאמר במשטרה היה אמת (אף שאיננו בטוח אם דהן דקרה גם היא את המנוח), ביקש להבהיר את פשר התייחסותו לדהן כ"דומיננטית", אף שדנינו הוא שדקר את המנוח, וחזר ככלל על עיקרי הודעתו במשטרה.

6. דנינו מצדו נקט במהלך מעצרו גישה של הכחשה מוחלטת ושמירה כמעט מלאה על זכות השתיקה, לרבות בעימות שנערך בינו לבין דהן. בעדותו בבית המשפט מסר דנינו גירסה ראשונה, שזו תמציתה: לדבריו בערב הקודם לאירוע כלל לא פגש במנוח, אלא דהן לבדה. למחרת בבוקר הוא הלך עם דהן ליעד מסוים ובדרך אמרה לו דהן שהיא מתכוונת לעלות לדירת המנוח כדי לקחת "מנה". הוא המתין על המדרגות

למרגלות הדירה, שאז שמע "רעשים", עלה לדירת המנוח, ואז גילה אותו מת על הרצפה, ו"אולי" נגע בגופה עם רגלו.

7. בהכרעת דינו קבע בית המשפט המחוזי הנכבד כי דנינו ודהן המיתו את המנוח בצוותא. הרשעת דנינו נסמכה בעיקרה על עדותה של דהן, בחלקה הנוגע לאחריות דנינו למות המנוח, להבדיל מטענת דהן לאי-מעורבותה שלה באירוע. עדות חצרוני (שבית המשפט קבע כי לא היתה לו כל מעורבות ברצח, ואף המאשימה לא טענה אחרת) שימשה כחיזוק לעדות דהן, לעניין הרשעת דנינו. הרשעת דהן נסמכה בעיקרה על עדותו של חצרוני. נפרט מעט בקביעות אלה.

8. אשר להרשעת דנינו: בית המשפט מצא כי גירסתה של דהן בהודעתה (ת/102), שעל עיקריה חזרה אף בעימות שנערך עם דנינו ובעדותה בבית המשפט, מבססת את נוכחות דנינו בזירת האירוע. בית המשפט ציין כי הוא ער לכך שדהן מיזערה את תפקידה שלה בהמתתו של המנוח, אולם קבע כי ניתן לפצל את דבריה וליטול מהם את "גרעין האמת" המתייחס למעשיו של דנינו, גם אם לא תאומץ גרסתה לעניין דלות-מעורבותה שלה במעשה. בית המשפט עמד אף על גרסאותיה השונות של דהן, אך מצא כי ניתן הסבר מניח את הדעת להבדלים ביניהן, ועל כן ניתן להסתמך על גרסתה הסופית ביחס לדנינו.

בית המשפט מצא כי לעניין הרשעתו של דנינו, עדותו של חצרוני – שעיקריה נמסרו לראשונה בסמיכות רבה לאחר האירוע – מהווה משום חיזוק מספק לעדותה של דהן – כשותפתו של דנינו, וכהוראת סעיף 54א לפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971 (להלן: פקודת הראיות)). הוא קבע כי סתירות שונות שעליהן הצביעו דנינו ודהן גם יחד בעדות חצרוני – הן שוליות וזניחות. הוא קבע עוד כי חרף הבדלים מסוימים ובלתי משמעותיים בין גרסאות חצרוני ודהן הרי שהללו משתלבות זו בזו, ומבססות את נוכחותו של דנינו באירוע.

חיזוק נוסף ומשמעותי נמצא בשתיקתו הכמעט מלאה של דנינו בחקירותיו במשטרה, בכבישת עדותו ללא הסבר עד לתום הצגת כל ראיות התביעה, ובשקרים רבים שנמצאו בגירסתו. כדוגמה צוין כי אל מול טענתו של דנינו שהגיע למקום שבו נרצח המנוח רק לאחר הרצח ורגלו התלכלכה בדם כשנגע בגופה – עומד הנתון שבגדיו כולם נמצאו מגואלים בדם (באותה שקית שנזרקה ונתגלתה מחוץ לדירת המנוח) – נתון שמתיישב יותר עם גרסת חצרוני ודהן, שלפיהן דנינו רכן על המנוח ודקרו.

נוכח דחיית גירסתו של דנינו ואימוץ עיקרי גירסתם של דהן וחצרוני לעניין פעולותיו של דנינו להמתתו של המנוח, נקבע עוד כי בנסיבות העניין הוכח אף היסוד הנדרש לעבירת הרצח של "כוונה תחילה".

9. אשר להרשעת דהן: בית המשפט בחר, כאמור, שלא לאמץ את טענת דהן למעורבותה הדלה באירוע ההמתה, ומצא בה ניסיון טבעי של דהן להרחיק עצמה מכלל אשמה, ניסיון שיש לדחותו. הוא קבע כי עדות חצרוני די בה על מנת לבסס את הקביעה שדהן נטלה חלק פיזי פעיל בדקירתו של המנוח ובהמתתו. בית המשפט הוסיף כי גם אלמלא קביעה זו ניתן היה לראות בדהן משום מבצעת בצוותא של העבירה (יחד עם דנינו), וזאת מאחר שעולה מהעדויות עולה כי דהן למצער מסרה לדנינו כלים ששימשו להמתת המנוח, השגיחה על חצרוני, וביצעה לבסוף "וידוא הריגה" במנוח. אף לגבי דהן נקבע כי התקיימו בה רכיבי ה"החלטה להמית" וה"הכנה" הנדרשים בעבירת הרצח, וזאת נוכח ידיעתה על כוונתו של דנינו לרצוח את המנוח, הצטרפותה לדנינו, והתנהגותה במהלך המתתו של המנוח.

10. מיד לאחר הכרעת הדין נדון דנינו לעונש של מאסר עולם, בעוד שלדהן נערכו בדיקות פסיכיאטריות והוגשו שתי חוות דעת בעניין. שני הרופאים שבדקו את דהן חיוו דעתם שהיא איננה סובלת ממחלה נפשית, אלא מהפרעה שלא פגעה ביכולתה להבין את אשר עשתה. לפיכך, נקבע כי אין היא יכולה לבוא בגדרו של סעיף 300א לחוק העונשין וגם עליה הושת עונש של מאסר עולם.

הנרעור לבית משפט זה וההליכים שהתנהלו בעקבותיו

11. דהן ודנינו הגישו שניהם ערעורים על הכרעת דינו של בית המשפט המחוזי הנכבד (יוער כי בהודעת הערעור דהן ציינה כי היא משיגה אף על גזר הדין, קרי – שלא זכתה לענישה מופחתת נוכח מצבה הנפשי הנטען, אך בנימוקי הערעור שהגישה לבסוף צוין כי היא משיגה על ההרשעה בלבד). לאחר הגשת הערעורים ולפני שהתקיים בהם דיון בפני הרכב, הגיש דנינו בקשה להתיר הגשת ראייה נוספת בשלב הערעור. בבקשה, שהוגשה על ידי בא-כוחו החדש של דנינו, נטען כי במהלך הכנת נימוקי הערעור התגלתה ראייה, אשר לא הוגשה לבית המשפט הנכבד קמא על ידי הצדדים, הגם שהיתה בידי המדינה ובידי בא-כוחו הקודם של דנינו, ואשר לטענת דנינו יש בה כדי לשפוך אור חדש על סוגיית שותפותו לרצח המנוח. הראייה החדשה היא מזכר שערכה שוטרת ממשטרת חיפה על אודות שיחה שהתקיימה בינה לבין דהן במחצית חודש יולי 2003, שבגדרה הודתה דהן לכאורה בביצוע הרצח של המנוח, בגפה. על פי המזכר, דהן,

שהיתה באותה עת עצורה בבית המעצר, אמרה לשוטרת סמ"ר קרן סוויסה, בהתברכות (כך במזכר), כי היא רצחה את המנוח מפני שבגיל 14 הוא אנס אותה. לדבריה, היא דקרה אותו כ-80 פעמים באמצעות סכין, "ערפה לו את הראש והוציאה לו את הלב ומרחה על עצמה את הדם שלו". השוטרת מציינת במזכר כי היא הביטה בדהן, היתה בהלם מדבריה ולא ענתה לה. מזכר זה נכתב שבועיים לאחר שהדברים נאמרו ומוען למדור תשאול בתחנת משטרת חיפה.

12. לאחר שקיימנו דיון ראשון בערעור ושמענו את טיעוני הצדדים, בפרט ביחס לראיה החדשה, וכן לאחר שביקשנו את התייחסות בא-כוחו הקודם של דנינו לעניין, הורינו על החזרת התיק לבית המשפט המחוזי הנכבד בחיפה, כדי שיבחן האם יש בראיה החדשה כדי לשנות באופן כלשהו מן התוצאה המרשיעה שאליה הגיע ביחס לדנינו.

13. בעקבות ההתפתחות הנ"ל – בית המשפט המחוזי הנכבד קיים דיון בעניין המזכר האמור, שבמהלכו העידו: סמ"ר סוויסה (היא השוטרת שכתבה את המזכר האמור), דהן וחצרוני.

סמ"ר סוויסה העריכה מקריאת המזכר שלא חשבה שדהן משקרת, והכוונה ברישום שדהן "התברכה" איננו ששיקרה, אלא שמהיכרות של סמ"ר סוויסה את דהן – היא ידעה שדהן נוהגת לדבר בצורה "מתלהבת", כהגדרתה.

חצרוני, בעדותו, לא יכול היה להתייחס לשאלה האם המנוח אכן נדקר 80 פעמים. באשר לחלקה של דהן באירוע הדקירה, חזר חצרוני על דבריו בהליך המקורי לפיהם היא עזרה לדנינו, שהיה שם, במסירת "כל מיני" (כך במקור), אך הוא לא יודע האם היא השתתפה בדקירות.

דהן העידה כי בהגיעה לבית המעצר קישון, שם התקיימה השיחה הנטענת עם השוטרת, היתה במצב של "קריז". עוד סיפרה כי המנוח אכן אנס אותה כשהיתה בת 14, אך היא לא סיפרה על כך לשוטרת, אלא לנשים אחרות שהיו עצורות ביחד איתה. עוד הכחישה דהן כי סיפרה לשוטרת שמרחה את עצמה בדם. דהן הסבירה כי יתר הדברים המצוינים במזכר הם אכן בגדר התברכות, שהרי לטענתה "מי שיש לו כוח יותר בבית הסוהר, מחזיקים ממנו" (עמ' 34 לפרוטוקול).

14. בתום הדיון הנ"ל ושמיעת העדויות וטענות הצדדים, קבע בית המשפט המחוזי הנכבד בהחלטתו הנוספת (להלן: ההחלטה המשלימה) כי אין במזכר כדי לשנות מהכרעת הדין המקורית. בית המשפט יצא מנקודת הנחה שהדברים שנכתבו במזכר אכן נאמרו על ידי דהן לשוטרת, אולם, לשיטתו, ממזכר זה בלבד לא ניתן להסיק כי דהן רצחה את המנוח לבדה. בית המשפט גם דחה את הטענה כאילו עצם איזכור האונס במזכר מוציא את דנינו מתמונת הרצח והדגיש כי הגם שסוגיית האונס לא מצאה את מקומה בפרק הדיון בהכרעת הדין (להבדיל מהאמור בפרק תיאור העדויות), הרי שבית המשפט לא התעלם מנתון זה, שעלה כבר בעדותה של דהן בבית המשפט. הטעם לכך הוא שבית המשפט השתכנע כי המניע לרצח היה סירובו של המנוח לבקשת דנינו ודהן שיספק להם סמים. בית המשפט שב וסקר בהחלטה המשלימה את הראיות המרשיעות הנוגעות לדנינו וקבע כי האפשרות שדהן נושאת לבדה באחריות בלעדית לביצוע עבירת הרצח, מנוגדת לחלוטין לראיות כבדות המשקל הקיימות נגד דנינו. בית המשפט שב וקבע כי אילו מצב הדברים היה כפי שמתואר במזכר – יש להניח כי דנינו לא היה שומר בחקירתו באדיקות שכזו על זכות השתיקה.

15. בעקבות ההחלטה המשלימה קיימנו דיון נוסף בערעורים ובגדרו שמענו את טענות הצדדים, שנעמוד עתה על העיקריות שבהן.

עיקרי טענות הצדדים בערעור

16. בערעורו טוען דנינו כי לא הוכח מעבר לספק סביר שהוא זה שרצח את המנוח, וכי שגה בית המשפט המחוזי הנכבד כשהסתמך על עדותה של דהן ועל עדותו של חצרוני, שהיו רצופות סתירות פנימיות וחיצוניות, שלסברתו לא ניתן היה ליישבן. לחילופין טוען דנינו כי גם אם ייקבע כי חומר הראיות אכן מוכיח מעבר לספק סביר את מעורבותו בהמתת המנוח, הרי שקמה לו הגנת השכרות הקבועה בסעיף 34ט(ב) לחוק העונשין ויש להרשיעו לכל היותר בעבירת הריגה. דנינו טוען כי בזמן האירועים שבבסיס הרשעתו היה תחת השפעת סמים מסוכנים, כאשר לטענתו קיימת אפשרות שהיה במצב של "קריז" – מחוסר שימוש בסמים, שכמוהו כהשפעת סמים, לשיטתו. דנינו גורס כי במצב דברים זה איבד את כושר השליטה שלו והיה חסר יכולת להבין את הפסול במעשיו.

לעניין המזכר והחלטתו המשלימה של בית המשפט המחוזי דנינו גורס כי יש במזכר כדי לחזק את טענתו שלפיה לא היה מעורב כלל בהמתת המנוח. עמדתו היא כי הודאתה של דהן, הבאה לידי ביטוי במזכר, היא הודאה ספונטאנית בעלת משקל רב,

שניתנה למי שלא היתה חלק מצוות החקירה, ויש בה למצער כדי לעורר ספק סביר באשר לאשמתו ברצח.

17. דהן טוענת בערעורה כי בית המשפט הנכבד קמא שגה כשהרשיע אותה, כאשר לשיטתה הרשעה זו מבוססת רק על עדותו של חצרוני, שהוא עד מעוניין, אשר נכח במקום, נחקר באזהרה והיה בעל אינטרס מובהק להרחיק את עצמו מן האירוע. עוד היא טוענת כי עדותו של חצרוני היתה רוויית סתירות מהותיות וגם עמדה בניגוד לממצאים האובייקטיביים שנמצאו בזירה. דהן משיגה גם על ההחלטה לאמץ רק חלקים אחדים מהודעתה במשטרה (ת/102) ומעדותה, המתייחסים לדנינו, תוך התעלמות מן החלקים המתייחסים לתפקידה שלה באירוע, שנטען כי היה פסיבי. לגישתה ממילא אין לראות בה כמבצעת בצוותא של עבירת הרצח. בנוסף היא גורסת שאין ליחס לה כוונה מיוחדת הנדרשת לשם הרשעה ברצח, שכן היתה בעת האירוע בהשפעת סמים, או במצב של "קריז" (בדומה לטענת דנינו), וחששה מאוד מדנינו באופן שהתקשתה להתנגד לדנינו ולדרישותיו. לחלופין היא טוענת שנוכח מצבה הנפשי הקשה, אף שנמצא כי איננו כזה שיש בו להקנות לה פטור מאחריות פלילית – לא התגבשה אצלה כוונה מיוחדת הנדרשת לשם הרשעה בעבירת רצח.

עמדתה של דהן ביחס למזכר שהוביל לדיון המחודש בבית המשפט המחוזי היא כי אכן אין ליחס למזכר זה משקל ראייתי רב, או בכלל, שכן המעשים המתוארים על ידה שם לא בוצעו בפועל (הימרחות בדם ועקירת הלב) וכי ניתן ללמוד מהמזכר רק על התרברבותה בפני השוטרת, ותו לא.

18. המדינה סומכת ידיה על הכרעת הדין. היא גורסת כי הערעורים מכוונים למעשה נגד ממצאי עובדה ומהימנות שנקבעו על ידי הערכאה הדיונית, ממצאים שאין דרכה של ערכאת הערעור להתערב בהם. היא סבורה שלא נפל כל פסול בהסתמכות בית המשפט על עדות חצרוני, כאשר לעניין הסתירה המסוימת בין הודעתו במשטרה לבין עדותו באשר למידת מעורבותה של דהן סבורה המדינה כי יש מקום להעדיף את האמור בהודעתו במשטרה. המדינה איננה מוצאת אף פסול בפילוג דבריה של דהן בהודעתה במשטרה ובעדותה, תוך שאלו ישמשו להרשעת דנינו, אך לא לחילוצה של דהן מהרשעה. המדינה גורסת כי ניתן היה להרשיע את דהן כמבצעת בצוותא אפילו על יסוד עדותה שלה בבית המשפט, שלימדה על ידיעתה על הכוונה להמית את המנוח ועל נוכחותה בעת ביצוע מעשה ההמתה עצמו ועל העזרה הפעילה שהושיטה לדנינו. לעניין הגנת השכרות מטעימה המדינה כי טענת המערערים בעניין זה עלתה ככזו רק בשלב הערעור, ובלא שהונחה לה תשתית עובדתית בבית המשפט המחוזי, מה גם שהתנהגות

המערערים בעת האירוע ולאחריו מלמדת כי יכולתם הקוגניטיבית לא נפגעה משימוש בסם, או מחוסר בו.

עמדתה האמורה של המדינה נותרה בעינה אף לאחר שניתנה ההחלטה המשלימה.

בתום סקירת הדברים שהובאה לעיל – אנו בשלים לליבון ההיבטים המשפטיים של הסוגיות המתעוררות במכלול, וזאת נעשה מיד להלן.

דיון והכרעה

19. בית המשפט המחוזי נכון היה לאמץ את מתווה התרחשות שהציגה המדינה, שלפיו דנינו ודהן הגיעו יחדיו לזירת האירוע ופעלו יחד להמתתו של המנוח, מתוך החלטה להמיתו ולאחר שהכינו עצמם לעשות כן באמצעות כלי המשחית שמצאו בדירה. טרם שנדון בטענות המערערים יש להזכיר איפוא את ההיפותיזות החלופיות שלהם, שאם יימצא כי קיים ספק סביר שמא אלה התרחשו בפועל – יש לזכותם מן העבירות שבהן הורשעו. על דנינו נדרש היה לשכנענו כי קיים ספק סביר שמא דהן עלתה לבדה לדירת המנוח, רצחה אותו, ודנינו רק הגיע למקום בתום האירוע, נגע קלות במנוח ברגלו, ויצא מן המקום עם דהן וחצרוני. על דהן נדרש היה לשכנע כי קיים ספק סביר שמא, כגרסתה (באותו חלק שבית המשפט המחוזי לא אימץ מעדותה), היא הגיעה לדירת המנוח על כורחה, חרף ידיעתה כי דנינו מתכוון לרצוח את המנוח, ולא נטלה כל חלק במעשה ההמתה. לחלופין גורסת דהן כי גם אם נטלה חלק פעיל בהמתת המנוח, לא נתגבש בה היסוד הנפשי הנדרש לעבירת הרצח, כי אם לעבירת ההריגה בלבד.

20. לאחר עיון מדוקדק בטיעוני הצדדים ובחומר הרב שהוגש לנו הרי שלא מצאתי כי יש עילה להתערבות בקביעת בית המשפט המחוזי, שדחה כבלתי סבירים את התרחישים החלופיים שהציעו המערערים. אין אף מקום לאימוץ טענת ההגנה, החדשה בעיקרה, שהעלו המערערים, היא הגנת השכרות.

אציע איפוא לחבריי לדחות את שני הערעורים שלפנינו. להלן אסביר את הטעמים לכך. ההתייחסות תיעשה לטענות המרכזיות המשותפות לשני הערעורים – כאחד, תוך התמקדות בטענות הספציפיות של המערערים בהקשרים הנדרשים לכך.

21. המערערים שניהם משיגים על כך שבית המשפט נכון היה לאמץ את עיקרי עדותו של חצרוני, כבסיס להרשעתם (בעניינו של דנינו – כחיזוק לעדותה של דהן). השגות אלה עניינן העיקרי בממצאי עובדה ומהימנות שקבעה הערכאה הדיונית, בראש ובראשונה על יסוד התרשמותה הישירה מעדותו של חצרוני בפניה, ובחינת השתלבותה של זו בראיות הנוספות שהוצגו. כידוע, אין דרכה על ערכאת הערעור להתערב בקביעות עובדה ומהימנות אלא במקרים חריגים, שבהם מוצאת ערכאת הערעור כי המסכת העובדתית, אשר נקבעה על ידי הערכאה הדיונית, איננה מתקבלת על הדעת ואיננה מתיישבת עם חומר הראיות (ראו: ע"פ 6020/07 גואטה נ' מדינת ישראל (לא פורסם, 26.9.2011)). במקרה שלפנינו לא מתקיימים החריגים האמורים.

22. בנוסף לנטייה שלא להתערב בממצאי מהימנות, הרי שהגיון הדברים אף הוא מכוון לקבלת דברי חצרוני כאמינים, ולדחות את הכחשותיהם של דנינו ושל דהן. אבהיר:

משמעות גירסתו של דנינו, שהוא מבקש כי נקבע שיש ספק סביר שמא היא הנכונה – על פיה חצרוני החליט להעליל עליו – אף שהשניים לא הכירו כלל (כך העידו חצרוני ודהן) ולא הוסבר מדוע הוא רצה כביכול לעשות כן. בהיפותזה זו יש אף התעלמות מהעובדה שחצרוני מסר באופן מיידי לאחר האירוע, שעה שהתייצב כאמור עם דנינו ודהן במרכז למטופלים בסמים, כי דנינו ודהן דקרו שניהם למוות את המנוח (ראו: מזכר רס"מ לביא (ת/1), דו"ח פעולה רס"מ כץ (ת/25), דו"ח הובלה והצבעה (ת/26), כולם בסמוך לאחר האירוע). אם לא די בטעמים אלה, הרי שלשם אימוץ גירסת דנינו עלינו לקבוע שדרך מקרה בלבד השתלבו טענות חצרוני בטענותיה של דהן (שגם אותה הוא הפליל), כי דנינו אכן היה במקום האירוע והמית את המנוח. בנוסף לכל האמור התיישבו טענות חצרוני אף עם מציאת טביעת נעלו של דנינו במקום, ואיתור בגדיו המגואלים בדם בשקית מחוץ לדירה. הנה כי כן דנינו לא ביסס את טענתו בדבר עלילת השווא והסתפק רק בטענות כלליות לגבי אי-מהימנותו של חצרוני, ולסתירות מסוימות שמצא בהודעותיו השונות. טענת העלילה של דנינו נדחתה איפוא בדין בערכאה הדיונית, ויש לדחותה אף עתה, ודאי כאשר לעדותו של חצרוני מצטרפים אי-הדיוקים הרבים, אם לנקוט לשון המעטה, שנמצאו בגירסת דנינו (ראו: ע"פ 2132/04 קייס נ' מדינת ישראל, פסקאות 29-31 לפסק דינה של השופטת פרוקצ'יה (לא פורסם,

28.5.2007) (להלן: עניין קייט); ע"פ 1624/04 ג'לבוש נ' מדינת ישראל (לא פורסם, 14.5.2009).

23. אף השגותיה של דהן על גירסתו של חצרוני קוראות למעשה לאימוץ תיאוריה של עלילת שווא של חצרוני נגדה, בלא להציג לכך כל בסיס והיגיון. בנוסף יש להטעים כי גירסתו של חצרוני היא היחידה הקוהרנטית. ההבדל העיקרי שבין גירסאות דהן וחצרוני נוגע כאמור לא לזהות הנוכחים בהמתתו של המנוח, כי אם במידת תרומתה של דהן להמתה. דהן ביקשה לשכנע כי הגיעה למקום הרצח המתוכנן מראש (שעליו ידעה) – נגד רצונה, ועמדה מנגד, עת דנינו המית את המנוח. חצרוני טען לעומת זאת כי לדהן היה חלק בהמתה. בעניין זה ניתן אמנם לאתר שתי גירסאות אצל חצרוני: בהודעתו במשטרה (ת/27) הוא צבע את דהן כדומיננטית, וכמי שדקרה אף היא פיזית את הקורבן (בנוסף למציאת כלי משחית עבור דנינו כדי שידקור בהם את המנוח, מסירתם לידיו, וביצוע "וידוא הריגה"); לעומת זאת בעדותו בבית המשפט – שחרף הכרזתו עד עוין, בית המשפט אימצה לבסוף – הוא לא הביע ביטחון בכך שדהן דקרה אף היא, אך חזר על כך שדהן הביאה את כלי המשחית וביצעה "וידוא הריגה" במנוח. חרף ההבדלים המסוימים בין הגירסאות, עדותו של חצרוני בבית המשפט נמצאה בערכאה הדיונית כאמינה, ובכך אין להתערב. ואמנם, ההיפותיזה החלופית של דהן – כי ידעה היטב, לדבריה, שדנינו מתכוון "להוריד" (לרצוח, כפרשנותה) את המנוח, כי היא הגיעה לביתו של המנוח חרף האמור רק בשל חששה מדנינו (בן זוגה מזה חמש שנים, שאהבתה אליו לא שככה גם במהלך המשפט, ושהיא התכוונה לכבס את בגדיו לאחר שרצח את המנוח) וכי עמדה במרחק של מטר וחצי מדנינו הדוקר עשרות פעמים את המנוח, ובלא לעשות דבר – היפותיזה זו איננה סבירה. אם לא די באי-סבירות גירסה זו, הרי שבמהלך עדותה גילתה דהן פכים שונים ממעשים שעשתה אף לשיטתה במהלך המתתו של המנוח, המלמדים על שותפותה הפעילה בהמתה, באופן התואם את גירסת חצרוני בעדותו. כך, למשל, תיאורה בהודעתה במשטרה (ת/102) לעניין סירובה לדרישת דנינו לבצע "וידוא הריגה" במנוח (אף שהעידה כי ראתה את חזהו של המנוח "עולה ויורד") – הומד בעדותה בבית המשפט באישור על כך שהניחה את רגלו של המנוח על פניה כדי לבדוק דופק, דבר התואם את דברי חצרוני בעניין "וידוא הריגה". כך, למשל, טענתה של דהן במשטרה כי דנינו הלך לבדו לחפש סכין במטבח, לאחר שהמברג שבאמצעותו דקר את המנוח נשבר – הומדה בעדותה בבית המשפט בטענה כי דנינו ביקש ממנה למצוא לו סכין, ושהיא אף חיפשה עבורו סכין שכזה (עד כאן – בדיוק כטענת חצרוני), אף שלטענתה – חצרוני הוא זה שמצא לבסוף סכין-מסורית. להודעתה של דהן במשטרה, שבגדרה אין זכר להתקרבות שלה למנוח, נוסף בעדותה בבית המשפט (בניסיון להסביר כיצד הגיע מקצת דמו של המנוח למכנסיה) אזכור לכך

שגם היא היתה מצויה בשלב מסוים בצמוד למנוח, אף שלדבריה היא רק משכה משם את דנינו. כל אלה מביאים למסקנה שהפער בין גירסאות חצרוני לבין גרסאות דהן איננו רב, וכי יש לייחס אמינות לתיאורו של חצרוני, שלפיו דהן אכן היתה שותפה בהמתתו של המנוח, ולא רק מי שעמדה מזועזעת מנגד, פסיבית ומפוחדת מדנינו, בעוד הלה דוקר שוב ושוב את המנוח ומנסה לחנוק אותו.

24. מן האמור לעיל אנו למדים כי עדותו של חצרוני, כאשר היא משתלבת בראיות הנוספות (דוגמת עדותה של דהן, הודעותיו של חצרוני בסמוך לאחר האירוע, ומציאת דמו של המנוח על נעליו של דנינו ומכנסיה של דהן) די היה בה לבסס הרשעה של דהן ודנינו גם יחד. ככל שהדברים נוגעים לדנינו, נזכיר כי עדותו של חצרוני שימשה פורמלית כחיזוק לעדותה של דהן, אף שברי שיכולה היתה לשמש להרשעת דנינו גם שלא כראיית חיזוק בלבד.

25. על רקע כל האמור – אין אף לייחס משקל של ממש לטענות המערערים על אודות אי-מהימנותו של חצרוני נוכח עברו הפלילי והיותו מכור לסמים, ואף לא לסתירות המסוימות שנמצאו בין גרסאותיו השונות – טענות שעלו לפני בית המשפט המחוזי, והוא שקל אותן וראה לדחותן כשוליות וזניחות (ראו: פסקאות 37, 42-44 להכרעת הדין).

אף טענתה של דהן לקיום של ממצאים אובייקטיביים הסותרים את עדותו של חצרוני (פיסקאות 43-49) – איננה משכנעת. היא מציינת שלטענת חצרוני היא התיישבה על המנוח "באותה צורה" כמו דנינו לשם דקירתו, טענה שאילו היתה נכונה היתה מחייבת שבגדיה יתלכלכו בדמו של המנוח, בדומה לבגדיו של דנינו. בית המשפט המחוזי מצא כי סתירה זו – אין בה ממש, שכן מחוות דעת מז"פ (ת/54) עולה שכתמי הדם המסיביים הם בחלקו העליון של גוף המנוח, בעוד שמכנסיו לא הוכתמו בדם, ולכן אין הכרח שאף מכנסיה של דהן יתלכלכו בדם (להוציא כתם קטן מדמו של המנוח; ראו: עמ' 43 להכרעת הדין). טענתה של המערערת ש"לא ייתכן" שבגדיה היו נותרים נקיים מדם, אם גירסת חצרוני היתה נכונה – איננה משכנעת איפוא.

"פלאגין דיבורא" בעדותה של דהן, ואי-שינוי הכרעת הדין כתוצאה מן המזכר שהוגש

26. דהן משיגה על כך שבית המשפט אימץ אותו חלק בעדותה המפליל את דנינו, אך דחה את תיאורה לפסיביות שלה במהלך האירוע – בסוברו שמדובר בניסיון למזעור

חלקה באירוע. דנינו מצדו מוחה על אימוץ חלק כלשהו בעדותה של דהן, ומצביע על ריבוי הגירסאות שהציגה, בעיקר במהלך חקירותיה לאחר מעצרה, כמו גם על היותה מכורה לסמים ובלתי מהימנה ככלל. יש לדחות את שתי ההשגות. אבהיר:

(א) שני המערערים קוראים גם כאן להתערבות בממצאי עובדה ומהימנות, וכאמור – אין פה עילה להתערבות שכזו. הערכאה הדיונית היתה ערה היטב לריבוי גרסאותיה של דהן, אך מצאה לכך הסברים מניחים את הדעת. היא התרשמה מעדותה של דהן, ככל שזו נגעה למעשיו של דנינו, כי עדות זו "היתה החלטית, חד משמעית צלולה ובהירה וברור כי לא ניתנה תחת השפעת סמים וגם לשקריה נמצא הסבר" (פיסקה 44 להכרעת הדין). אין לפיכך כל יסוד להתערב בקביעה זו.

(ב) אין אף בסיס להתערבות בהחלטת בית המשפט המחוזי – לראות בעדותה של דהן כנתון מספק לקביעת נוכחותו של דנינו בזירת האירוע, זאת תוך דחיית גירסתה של דהן לפסיביות שלה עצמה, בבחינת "פלגינן דיבורא". הכלל האמור מאפשר לבית המשפט לקבל כעדות אמת רק אותו חלק מן העדות שנראה לו מהימן, ולדחות את החלקים שנראים לו כבלתי מהימנים (ראו: ע"פ 526/90 בלזר נ' מדינת ישראל, פ"ד מה(4) 133, 185-186 (1991) (להלן: עניין בלזר)). בעניין בלזר הבהיר את הדברים הנשיא מ' שמגר כך:

"אין לראות עדות, מבחינת האמינות, בהכרח ותמיד כחטיבה שלמה אחת, אשר לגביה יש רק שתי חלופות, והן - לקבלה בשלמות. או לדחותה בשלמות; גם כאשר בית המשפט סבור, כי עד פלוני הסתיר דברים ואף דברים רבים - אין בכך כדי לשלול את האפשרות לדלות מדבריו קטעים, היכולים לשמש חומר ראיות אמין. ניתן לערוך סינון בדברי העדות כדי לנסות לבור את הבר מן המוץ ולהבדיל בין האמת לשקר, וזאת על-ידי היעזרות בראיות קבילות ואמינות אחרות, או על-פי הגיונם של דברים. בית המשפט מודרך בכגון דא על-ידי הוראותיו של סעיף 53 לפקודת הראיות [נוסח חדש], תשל"א-1971, המפנות, הלכה למעשה, לניסיון החיים, להיגיון ולטביעת העין השיפוטית" (שם, בעמ' 185-186; וראו עוד: ע"פ 10596/03 בשירוב נ' מדינת ישראל (לא פורסם, 4.6.2006); ע"פ 7367/05 יוסף נ' מדינת ישראל (לא פורסם, 5.7.2007); ע"פ 6929/06 פלוני נ' מדינת ישראל (לא פורסם, 31.3.2008)).

בית המשפט המחוזי הנכבד פעל בהתאם לכלל האמור, והבהיר את הבסיס לפילוג עדותה של דהן בין "גרעין האמת" לבין תיאור חלקה שלה באירוע (ראו: פיסקה

40 להכרעת הדין). בית המשפט מצא, לאחר ששמע את העדים ובחן את הראיות שהובאו לפניו, כי תיאור חלקה הפסיבי של דהן באירוע איננו משקף דברים כהווייתם, אלא מהווה רק ניסיון למזעור חלקה היא בהמתתו של המנוח.

27. זה המקום להוסיף כי המזכר, שדנינו ביקש להוסיף כראייה בערעור – איננו משנה את תמונת המצב הכוללת על פי מה שקבע בית המשפט המחוזי הנכבד בהחלטתו המשלימה, לאחר ששמע את עדויות הגורמים הרלבנטיים בעניין. מכאן שאימוצה החלקי של גירסת דהן לאירועים, ובפרט – לנוכחות דנינו במקום האירוע – בעינו עומד.

הרשעת המערערים כמבצעים בצוותא של עבירת הרצח

28. ברי איפוא כי בנפול גרסתו של דנינו – לא תיתכן לו כל הגנה מפני האישום בעבירת הרצח (למעט הגנת השכרות, שאליה אידרש בהמשך ושאף דינה להידחות). יש להיזקק כאן לפיכך רק לטענת דהן, כי אין לראות בה מבצעת בצוותא עם דנינו. ברם אף טענה זו יש לדחות, כפי שעשה בית המשפט המחוזי הנכבד. אף אם נאמץ את הגירסה ה"מרוככת" יותר שבעדות חצרוני, ונימנע מלטעת מסמרות בשאלה אם דהן דקרה בעצמה את המנוח, הרי שמכלול פעולותיה ודאי מלמד על כך שהיא היתה בין "המשתתפים בביצוע עבירה תוך עשיית מעשים לביצועה", שהם המבצעים בצוותא, כאמור בסעיף 29(ב) לחוק העונשין. ההגעה למקום האירוע יחד עם מי שהודיע כי הוא מתכוון לרצוח את המנוח, מסירת כלי משחית לדקירת המנוח בידו, לבקשתו, וביצוע "וידוא הריגה" במנוח עד שהוברר סופית כי הלה נפח את נשמתו – כל אלה ודאי אינם יכולים להיחשב לדרגה פחותה של פעילות עבריינית מאשר ביצוע בצוותא (ראו והשוו: ע"פ 10407/07 אוליינקוב נ' מדינת ישראל (טרם פורסם, 14.4.2010); ע"פ 3768/08 סלאמה נ' מדינת ישראל (לא פורסם, 7.11.2010)).

29. זוית אחרת שממנה מבקשת דהן לתקוף את הכרעת הדין היא שאלת קיומם של היסודות של "החלטה להמית" ו"הכנה", כנדרש לשם הרשעתה ברצח. אף בעניין זה מקובלת עלי קביעתו של בית המשפט המחוזי הנכבד כי אלו נתקיימו בדהן. שוב, ההגעה למקום עם מי שהודיע לה שבכוונתו לרצוח את המנוח, מסירת כלי משחית בידי שותפה – לשם המשך ביצוע הדקירות, לאחר שהמברג הראשון נשבר בתוך גופו של המנוח, וביצוע "וידוא ההריגה" במנוח לקראת סיום האירוע, תוך דיווח רציף לשותפה בשאלה האם המנוח מת כבר – כל אלה מבססים היטב את קיומם של רכיבי ה"החלטה להמית" וה"הכנה" הנדרשים להרשעה בעבירת הרצח, ואין צורך להרחיב עוד בדבר.

הגנת השכרות וטענות חלופיות לעניין הרשעה בעבירת הריגה במקום ברצח

30. דהן ודנינו טוענים שניהם, כטענה חלופית, כי במועד הרלבנטי לכתב האישום היו נתונים תחת השפעת סמים או ב"קריז", ולכן היו נעדרי יכולת את הכוונה המיוחדת הנדרשת להרשעה בעבירת הרצח, ומכאן שיש להרשיעם בהריגה בלבד.

31. בטענתם מתבססים המערערים על סעיף 34ט(ב) לחוק העונשין, הקובע כך:

"עשה אדם מעשה במצב של שכרות והוא גרם למצב זה בהתנהגותו הנשלטת ומדעת, רואים אותו כמי שעשה את המעשה במחשבה פלילית, אם העבירה היא של התנהגות, או באדישות אם העבירה מותנית גם בתוצאה".

סעיף 34ט(ד) לחוק העונשין מוסיף ומבהיר "מצב של שכרות" מהו:

"מצב שבו נמצא אדם בהשפעת חומר אלכוהולי, סם מסוכן או גורם מסמם אחר, ועקב כך הוא היה חסר יכולת של ממש, בשעת המעשה, להבין את אשר עשה או את הפסול שבמעשהו, או להימנע מעשיית המעשה"

32. יוער כי בסעיף 34ט(ה) לחוק העונשין נקבע כי הגנת השכרות תחול: "גם על מי שלא היה חסר יכולת כאמור בסעיף קטן (ד), אך עקב שכרות חלקית לא היה מודע, בשעת מעשה, לפרט מפרטי העבירה". ברם המערערים אינם טוענים (ובדין) להגנת השכרות החלקית בעניינם, ולכן לא נרחיב בה.

יודגש עוד כי המערערים אינם טוענים גם להגנה המלאה מאחריות פלילית שבסעיף 34ט(א) לחוק העונשין, סעיף שעניינו במבצע, ששכרותו (במובן סעיף 34ט(ד) לחוק) נגרמה שלא בשליטתו, או שלא מדעתו (עיינו: יורם רבין ויניב ואקי דיני עונשין כרך ב' 697 (מהדורה שנייה, 2010) (להלן: רבין וואקי)). המערערים נסמכים כאמור על האמור בסעיף 34ט(ב) לחוק, המעניק הגנה מסוימת אף למי שנכנס למצב השכרות בהתנהגות נשלטת ומדעת, וזאת מפני הרשעה בעבירה הדורשת יסוד נפשי של כוונה. עיינו: ע"פ 2452/02 טיקמן נ' מדינת ישראל (לא פורסם, 12.12.2005; להלן: עניין טיקמן); רבין וואקי, בעמ' 700-701.

33. על מנת לבסס את טענתם של המערערים כי יש להמיר את הרשעתם בעבירת הרצח – בהרשעה בעבירת הריגה נוכח הגנת השכרות, היה על המערערים להוכיח

ברמה הנדרשת בסעיף 34כב(ב) לחוק העונשין, קיומם של מספר יסודות מצטברים, שעליהם נעמוד להלן, וכפי שנראה – לא כולם מתקיימים פה.

34. ראשית היה על המערערים לשכנע כבר את הערכאה הדיונית כי בעת מעשה היו תחת השפעה של סמים, או ב"קריז", שזהו היסוד הראשון הנדרש להגנת השכרות. שלושה קשיים עומדים בדרכם בעניין זה:

(א) שני המערערים לא העלו בערכאה הדיונית את טענת השכרות, במתכונת שבו העלו אותה באמצעות באי-כוחם החדשים בערכאה זו. כפועל יוצא מכך, אין בהכרעת הדין כל ממצא עובדתי מפורש של בית המשפט המחוזי לגבי מידת שיכרותם של המערערים בעת מעשה, והאם זו עולה כדי "שכרות", כהגדרתה בסעיף 34ט(ד) לחוק העונשין. העובדה שהמערערים היו נרקומנים והשתמשו בסמים מסוכנים בתקופה הרלבנטית איננה מלמדת מניה וביה כי היו במצב של "שכרות" בזמן האירוע. קושי חריף זה, של העלאת טענה לראשונה בערעור, חל, כמובן, על האפשרות להוכיח כל יסודותיה של הגנת השכרות, בערכאת הערעור (השוו: ע"פ 9258/00 נטרלשווילי נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(2) 673 (2002)), ובמקרה שלפנינו די היה בכך כדי להביא לדחיית טענתם של המערערים. חרף האמור ולשם הנחת הדעת נדון בטענות המערערים גם לגופן.

(ב) המערערים מנסים לדלות רמזים ממה שנאמר במהלך הדיונים בערכאה קמא, כדי לשכנענו כי אכן הם היו נתונים במצב של שכרות, אולם אפילו הם אינם מסוגלים להציג טיעון עובדתי קוהרנטי באשר לטיב השפעת הסמים עליהם. שניהם מוצאים סימנים שונים לכך שהיו במצבים עובדתיים חלופיים: או שהיו תחת השפעת סמים, או שהיו במצב של "קריז" עקב חוסר בסמים (ראו: סעיפים 111-112 לעיקרי הטיעון מטעם דנינו; סעיף 100 לעיקרי הטיעון מטעם דהן). טענות עובדתיות חלופיות שכאלה ודאי מקשות על קביעת ממצאים עובדתיים בשאלת מצבם האמיתי של המערערים בזמן האירוע. חרף האמור נניח לצורך המשך הדיון כי המערערים היו במצב של חוסר בסמים ("קריז", כעולה מהודעתה של דהן, ת/102).

(ג) שאלה שהמערערים לא נדרשו אליה היא האם מכור לסמים המצוי במצב של "קריז", הווה אומר – חוסר בסמים, גם הוא יכול לנסות ולחסות תחת הגנת השכרות, שעניינה השפעת סמים. נניח עם זאת, לצורך הדיון בלבד ומבלי לטעת מסמרות, כי התשובה לשאלה זו היא בחיוב (עיינו: גבריאל הלוי תורת דיני העונשין, כרך ג' 186, 207-210 (2010)).

35. יסוד שני של הגנת השכרות, שהיה על המערערים להוכיחו הוא דבר קיומו של קשר סיבתי בין השכרות לבין התנהגותם הספציפית (ראו: ע"פ 1493/98 ט"פ נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(4) 679, 685 (2002); עניין טיקמן. עיינו גם: רבין וואקי, 695-696). שוב, המערערים לא ביססו טענה בעניין זה בערכאה הדיונית, אך גם פה נכון אני לאמץ לצורך המשך הדיון את ההנחה, הנוחה למערערים, כי התקיים קשר סיבתי כאמור.

36. יסוד שלישי של הגנת השכרות, שאותה העלו המערערים, הוא שאותה שכרות, שגרמה למעשיהם של המערערים, שללה מהם את היכולות הקוגניטיביות, או החפציות ביחס להתנהגותם. סעיף 34ט(ד) לחוק העונשין קובע, כאמור, כי מצב השכרות הוא כזה שעקב השפעת הסמים הנאשם היה חסר יכולת של ממש, בשעת המעשה: "להבין את אשר עשה או את הפסול שבמעשהו" (הווה אומר – נעדר יכולת קוגניטיבית להבנת טיב המעשה או הפסול המשפטי שבו), או לחלופין: "להימנע מעשיית המעשה" (הווה אומר – נעדר יכולת חפצית, או כושר שליטה במעשה (ראו: ע"פ 2788/96 אבליים נ' מדינת ישראל, פ"ד נב(3) 183 (1998)). המערערים לא הקימו את התשתית הנדרשת להוכחת יסוד זה בערכאה הדיונית, וממילא אין הם מצליחים לעשות כן עתה.

37. דנינו טוען בערעורו לקיום כל שלוש החלופות שבסעיף 34ט(ד) להיותו ב"מצב של שכרות", דרך טיעון זו של "ירי בכל הכיוונים", היא כשלעצמה עלולה להעיס מעוצמת הטענה. טענתו איננה משכנעת אף לגוף הדברים. מבחינת כישוריו ההכרתיים, הרי שגם אם נניח שמצב ה"קריז" הניע אותו להמית את המנוח, הרי שהוא לא שלל ממנו את ההבנה את אשר הוא עושה, או את הפסול במעשהו. מן הראיות שהוצגו בערכאה הדיונית עלה כי דנינו הודיע לדהן כי הוא "הושפל" ועל כן הוא מתכוון לרצוח את המנוח; בבוקר המחרת הוא עשה את דרכו לדירת המנוח עם דהן; אחר כך הוא הודיע למנוח כי "הגיע מלאך המוות" (ת/102); החל לדקור את קורבנו; כאשר המברג הראשון נשבר בגופו של המנוח – דנינו ביקש מדהן להביא לו סכין "הכי חזקה שיש והכי ארוכה שיש" (ת/27); הוא המשיך בדקירת המנוח עד שנראה כי מת; דרש מדהן לבצע "וידוא הריגה"; שיסף את גרונו של הקורבן וחקק אותו עם חוט על מנת להבטיח את מותו; התקלח; החליף את בגדיו המגואלים בדם בבגדים של המנוח; שם את בגדיו בשקית והורה לחצרוני להשליכה מחוץ לדירה. בסמוך לפני מעצרו הוא אף דן עם דהן בשאלה האם ניתן יהיה לאתר טביעות אצבע על החוט שהותיר בזירת האירוע. קשה להלום כי אדם זה יוכל לטעון לפגיעה כה חמורה ביכולותיו הקוגניטיביות עקב השכרות הנטענת, עד שלא ידע מה הוא עושה, או שלא הבין את

הפסול שבמעשיו. באופן דומה, יתקשה נאשם ממין זה לטעון כי לא היתה לו יכולת של ממש לשלוט פיזית במעשיו ולהימנע מהם.

38. אשר לדהן: היא טוענת כי הסמים או ה"קריז", "פגעו ביכולתה להתנגד לדנינו ולהימנע מלהיענות לדרישותיו" (סעיפים 100-101 לעיקרי הטיעון מטעמה). טענה זו נראית במידת מה כעירוב בין טענה לפגמים ביכולת הקוגניטיבית (הבנת המעשה והפסול שבו) לבין טענה לאי-שליטה במעשיה. טענה מוקשית זו נעדרת תימוכין, ועומדת בסתירה להתנהגותה של דהן – בין היתר: היא ידעה מראש כי דנינו מתכוון להגיע לדירת המנוח על מנת לרוצחו, היא החליטה להתלוות אליו (לטענתה במקום אחר, שאיננה רלבנטית להגנת השכרות – מחמת חששה מדנינו), היא תרה עבור דנינו אחר כלי משחית להמשיך ולדקור בו את המנוח; היא ביצעה מהלכי "וידוא הריגה" סבוכים במנוח; ולאחר מעשה היא ביקשה לנקות את מכנסיו של דנינו מן הדם שדבק בהם. אין איפוא כל תוחלת לטענתה של דהן שהסמים (או היעדרם) השפיעו עליה עד כדי חוסר יכולת של ממש להבין בשעת מעשה את אשר עשתה, להבין את הפסול במעשיה, או להימנע מעשיית המעשה.

לפיכך, אף דין טענתה זו של דהן להידחות.

39. בשולי הדברים נעיר כי יש לדחות גם את טענתה החלופית של דהן, שלפיה היתה במצב נפשי מעורער מכדי שתוכל לגבש את הכוונה המיוחדת הנדרשת בעבירת הרצח (סעיפים 88-91 לנימוקי הערעור). טענה זו הועלתה בערעור על דרך הסתם, ללא פירוט וביסוס. היא אף איננה מתיישבת עם האמור בחוות הדעת הפסיכיאטרית והרפואית שנערכו לדהן, ואף לא עם התנהגותה של דהן במהלך האירוע. נזכיר עוד כי ניסיונה של דהן לטעון בערכאה הדיונית לקיומה של הפרעת אישיות המצדיקה ענישה מופחתת בעבירת הרצח, בהתאם לסעיף 300א לחוק העונשין – לא צלח, נוכח חוות הדעת הנ"ל, ועל כך היא אף לא השיגה לבסוף בנימוקי הערעור מטעמה.

סיכום

40. נוכח כל הטעמים שפורטו על ידי לעיל, הרי שאם תישמע דעתי אציע לחבריי לדחות את שני הערעורים שלפנינו.

המשנה לנשיאה א' ריבלין

אני מסכים.

המשנה לנשיאה

השופטת א' חיות

אני מסכימה.

שופטת

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט ח' מלצר.

ניתן היום, א' שבט התשע"ב (25.01.2012).

שופט

שופטת

המשנה-לנשיאה